

Mestre segur d'enyorades banderes

Les col·laboracions periodístiques de J. V. Foix ens donen una visió completa del seu ideari polític al llarg d'uns anys especialment significatius en la vida política catalana. Escrits que condicionen la lectura que es puga fer dels seus textos de creació literària.

Vinyet Panyella

Quan el 1927 J. V. Foix publicava, als trenta-quatre anys i sota l'advocació de *L'Amic de les Arts* el seu primer llibre de poemes, *Gertrudis*, havia deixat enrere una trajectòria de publicista i d'ideòleg marcada per l'afany de renovació estètica, cultural, política i nacional. Aquesta trajectòria havia arribat al punt àlgid el 1922, amb la incorporació de Foix a la Conferència Nacional Catalana i a la «formació de patriotes» que fou inicialment Acció Catalana, tal com ell ho definí. Per uns mesos, Foix es configurà com a possible líder de la nova formació, segons consta, per exemple, en la correspondència entre Carles Riba i J. M. López Picó i en la premsa de l'època. Eren els moments que Catalunya vivia en plena «crisi d'autoritat», segons l'expressió amb què Josep Pla descrivia la vida política catalana des de la mort de Prat de la Riba en el primer número de la *Revista de Catalunya*.

Les arrels de l'ideari polític de J. V. Foix, cal cercar-les en lectures d'adolescència i de joventut, en «els clàssics de tots els temps», Prat de la Riba, Eugeni d'Ors, Charles Maurras i, encara, en Pompeu Fabra i Josep Carner, pel que fa a la formació lingüística del futur gran poeta. Prat havia construït els fonaments del

Llengua i Cultura, els dos elements bàsics.

ressorgiment nacional, com a «mestre cabdal del nostre Renaixement», i tant o més important que els escrits polítics fou la consolidació de la Mancomunitat i l'obra política i cultural que portà a terme, presagi d'un futur polític d'una possible plenitud. Tot plegat, unit a les expectatives que creà al final de la guerra europea, amb el triomf i la realització estatal d'algunes nacions fins llavors oprimides per altres estats, comportà un desig generalitzat d'assolir una solució política per el futur de Catalunya, i la vertebració d'un ideal de reconstrucció nacional. Per a J. V. Foix, aquest ideal, que anys a venir resumiria en l'expressió de la Idea Catalana, passava pel ressorgiment lingüístic i cultural perquè llengua i cultura eren els dos elements bàsics on es fonamentava la identitat nacional de Catalunya. Entre 1917 i 1924 el miratge de la Catalunya Ideal es convertí en un espai disponible en el qual trobà cabuda l'ideari polític de J. V. Foix.

J. V. Foix inicià l'activitat literària a *La Revista*, de la mà de Joaquim Folguera, amb traduccions i amb alguns poemes propis que, amb els que publicà el 1919 a la revista *Terramar*, contrasten amb els que havia editat a

Trossos el 1918; coexistia un cert academicisme de fons i forma en els primers amb tot un potencial d'expressivitat verbal i un cert desordre visual, més d'acord amb l'esquema avantguardista «a l'usage» en els de *Trossos*. Però les col·laboracions més significatives de J. V. Foix entre el 1917 i 1921 foren, sens dubte, les de la secció «Les Revistes» de *La Revista*. Entre 1918 i 1919 hi féu una tria i comentari d'obres i articles no tant literaris sinó culturals i polítics que mostrava el seu propi interès per la qüestió, fos l'avantguarda francesa, la italiana —especialment, pel fort potencial polític del futurisme—, o les polèmiques que ja inicià des d'aquells anys amb els intel·lectuals castellans.

L'altre vessant activista de Foix durant 1919-1920 fou el de la revista *La Consola*, que publicaven a la llavors vila de Sarrià, on es mesclaven notícies d'informació general amb els comentaris de política exterior que Foix hi publicava, sovint sense signar, o sobre la indissoluble unitat dels tres elements del catalanisme, llengua, cultura i nació: «Mai no es dirà prou: la llengua catalana és el factor essencial del nostre moviment nacionalista i per ella cal lluitar de tort i de travers...» Fou en aquesta revista on publicà el bellíssim *Poema de Catalunya*.

Al classicisme per l'avantguarda: heus aquí la síntesi dels escrits de Foix en aquella època, present, encara, en la reflexió i re-creació que en constitueixen els records aplegats a *Catalans de 1918*. L'avantguarda fou la via d'atènyer el segon renaixement de Catalunya, iniciat «avant la lettre» amb la reforma lingüística de Fabra, «el primer avantguardista». El nou classicisme que sorgia a Europa i que en el polític comportava una nova i necessària reestructuració dels estats en favor de les nacions tenia, per a Foix, a més dels fonaments doctrinals autòctons, el referent ineludible de Charles Maurras i d'Action Française, per l'experiència i l'exemple de la valoració de l'ordre i la raó per sobre del sentiment. «...en l'ordre intel·lectual i estètic, una cadena clàssica».

L'ideari per a la reconstrucció nacional

«El catalanisme polític és el representat per la tendència general dels catalans a voler el reconeixement de llur comunitat com a nació lliure i llur afany persistent de donar a aquesta comunitat una estructura estatal. Amb mots clars: la independència espiritual en l'ordre de l'esperit i la independència nacional en l'ordre polític. El problema és simple». Amb aquests mots J. V. Foix definia el 1921 els punts de partida del programa polític que exposà conjuntament amb Josep Carbonell i Gener, el seu «alter ego» en aquestes qüestions, a la revista *Monitor, Gasetta Nacional de Política, Art i Literatura*, entre 1921 i 1923. Propugnaren una Catalunya-Nació independent i sobirana, federada a la resta de nacionalitats ibèriques intervencionista i capdavantera en una confederació de pobles llatins i occidentals en la qual invocaren especialment Provença i Itàlia. Era un ideal de plenitud nacional no segregacionista sinó intervencionista a nivell

Una Catalunya intervencionista i capdavantera.

peninsular imperialista i occidental segons els models que havien après de Prat de la Riba. Es tractava, tanmateix, de la via política del nou classicisme, de la segona Renaixença total i globalitzada, de Catalunya.

Aquest ideal hauria de vertebrar el projecte de reconstrucció nacional, al qual estaven cridades totes les forces polítiques, socials i humanes de Catalunya. La convocatòria de la Conferència Nacional Catalana hi donà, per un moment, al·licients i possibilitats, i tant Foix com Carbonell la signaren i s'incorporaren als treballs de la Conferència, per la qual cosa se suspengué durant uns mesos de 1922 la republicació de *Monitor*. Durant els primers mesos d'Acció Catalana, J. V. Foix hi actuà perquè creia en aquell

moviment que aglutinava un conjunt de patriotes de procedències i signes diversos units per la Idea de la reconstrucció nacional. Pocs mesos més tard, quan la utopia cedí a la realitat, Foix es desvinculà d'Acció Catalana i reprenia la publicació de *Monitor* per continuar fomentant la necessitat de la vertebració d'una autèntica formació de patriotes. Al setembre de 1923 la dictadura posà fi, momentàniament, a tota aquella etapa.

Els anys subsegüents foren, per a Foix, anys de reflexió i de creació. Fou llavors quan es consolidà com a publicista a *La Publicitat* i com a escriptor i poeta, especialment des de l'època de *L'Amic de les Arts*. Onze anys més tard, amb l'edició del llibre *Revolució Catalanista* (1934) reactiva-

litzaven el seu ideari d'acord amb la circumstància de la Catalunya republicana i autonòmica.

Per una lectura ideològica

El fet que J. V. Foix hagués desenvolupat i manifestat un ideari polític al llarg d'uns anys especialment significatius en la vida política catalana, la seva activitat com a intel·lectual, tant, per exemple, des de *La Publicitat* com des de la *Revista de Catalunya* —que dirigí al llarg de cinc mesos de 1934 per encàrrec de la Generalitat— condiciona, a la nostra manera d'entendre, la lectura que a partir de l'estudi i la consideració de les fonts estètiques i ideològiques de la globalitat de la seva obra es pugui fer dels textos de creació literària. Com Maurras, Foix arribà a la política pels camins de l'estètica. De molt aviat, tal com manifestà en plena època de creativitat en *Algunes reflexions sobre la pròpia literatura* s'havia proposat fixar el que anys més tard denominà «l'imperi de la Ment», desterrant qualsevol subjectivisme romàntic. Tanmateix, és Gabriel Ferrater qui ens recorda la presència d'elements filosòfics, moralistes i ideològics en la poesia de Foix perquè la ideologia és allò menys propi dels individus, l'element més comú dels éssers humans. Es tracta, en Foix, d'un intent d'assolir l'objectivitat radical.

Sense voler arribar més enllà, ara per ara, del suggeriment d'una nova possibilitat de lectura, recorde gairebé a l'atzar alguns textos: per exemple, el sonet de *Sol, i de dol*, «No pas l'atzar ni tampoc la impostura...», o alguns dels poemes de *Les Irrerals Omegues*. Recordem, altrament, que en algunes de les seves col·laboracions a *Serra d'Or* entre 1960 i 1962, on d'alguna manera entronca les seves col·laboracions a *La Publicitat* reelabora i transforma textos insistint en la idea de l'enaltiment de la llengua, en el valor intrínsec de la idea de comunitat i del bé comú i, en definitiva, en els valors que des de la seva joventut propugnà com a essencials.

En tot cas, es tracta d'un gran escriptor. J. V. Foix ha estat un dels millors poetes que s'han expressat en llengua catalana per al qual la literatura ha estat una part fonamental de la seva identitat personal i col·lectiva, com a membre del que ell designa «la comunitat»:

«I a sol llevat, i en un propi horitzó
Alça el punyal i defensa el seu bé,
Mestre segur d'enyorades banderes.»

NOVETATS EN LLIBRES

COM SI MORIS

Eduard J. Verger
Col·lecció Gregal, poesia 5

GREGAL LLIBRES

DICCIONARI JURIDIC CATALÀ

Un volum de 14×21, 480 pàgines.

De venda a llibreries.
«Els diccionaris de l'Enciclopèdia.»

ENCICLOPÈDIA CATALANA

EPITELIS TENDRISSIMS

Carme Riera
El Cangur, 98. 128 pàgs.

Un reeixit llibre de narracions de Carme Riera en un intent d'apropar-se al llenguatge del plaer i de posar la imaginació al servei dels sentits.

EDICIONS 62

EL REPUBLICANISME LERROUXISTA A CATALUNYA (1901-1923)

Joan B. Culla i Clarà.
Documents de cultura, 19.

CURIAL EDICIONS CATALANES, S. A.

L'EMBRUIXAMENT

Margaret Mahy
Esparver, 55. Traducció de Laura Santamaria.

Una història de fantasmes, de poders sobrenaturals i de fets estranys i misteriosos en els quals es troba embolicada la família Palmer.

EDICIONS DE LA MAGRANA

CONTES

J. E. Martínez Ferrando

De lectura útil per a estudiants de BUP.

EDICIONS DEL BULLENT

«L'ATUR» IDEOLOGIES I UTOPIES DAVANT LA CRISI

Josep Miralles
Col·lecció Biblioteca Universal Empúries, núm. 33.

La sortida de la crisi entesa a través de la transformació i humanització de la societat.

EDITORIAL EMPÚRIES

HISTORIA DE L'ART AL PAÍS VALENCIÀ

E. Llobregat/J. F. Ivars.
Biblioteca d'estudis i investigacions, 10.

El primer de tres volums d'una història de l'art exhaustiva, científica i amena, tant per al gran públic com per als especialistes.

EDITORIAL TRES I QUATRE

LLIBRERIA TRES I QUATRE

Pérez Bayer, 11. Tel. 352 91 10. 46002-València